

lia myös laajemmin kuin esteettisenä kysymyksenä. Toisaalta temaattisesti laajat teokset ovat aina myös yleistyksiä, valintoja ja painotuksia, joiden oikeellisuudesta voidaan perustellusti olla montaa eri mieltä ilman, että kysymyksessä on varsinaisesti kritiikki julkaistua teosta kohtaan. Omakohtaisesti ehkä eniten arvelutti teoksen vahva painottuminen ongelmalähtöisen ympäristötutkimuksen ympärille. Kyse ei ole siitä, etteikö tutkimusten tulisi perustua tutkimusongelmiin vaan siitä, että ratkaisupainotteisuuden tuominen ongelmalähtöisyyden rinnalle voisi – ainakin tapauskohtaisesti – olla positiivisempi ja monitieteistä yhteistyötä hyvin tukeva lähestymistapa.

On tärkeää todeta, että *Monitieteinen ympäristötutkimus* on erittäin hyvä ja tervetullut teos, joka osaltaan tukee eri tieteenalojen kohtaamisen mahdollisuutta. Kirja on tarkoitettu eri alojen opiskelijoille, tutkijoille, opettajille ja kouluttajille. Oma-kohtaisesti suosittelisin kirjaa kaikille ympäristötutkimuksesta ja -suojelusta kiinnostuneille tahoille. Kirjan helpopolukuisuus, näkökulmien rikkaus ja abstraktiotaso tarjoaa mielenkiintoisen ja yleisivistävän lukukokemuksen, joka osaltaan lisää aihealueen ymmärrystä. Aihealueesta kiinnostuneiden kannattaa tutustua myös Hirsch Hadornin kollegoineen (2008) toimittamaan kirjaan *Handbook of transdisciplinary research*, joka tarjoaa useita esimerkkejä monitieteisten projektien käytännön toteutuksista. *Monitieteistä ympäristötutkimusta* voi suositella myös niille opiskelijoille tai tutkijoille,

jotka vierastavat monitieteistä tutkimusta. Oman tieteenalan ja tutkimuksen ymmärrys lisääntyy usein myös tutustumalla eri tieteenalojen erilaisten käsitteistön ja lähestymistapojen maailmaan.

Lähteet

- Borg, Pekka (2008). *Monimuotoisuuden aika. Luonnontähtäyksistä Naturaan*. Suomen ympäristösuunnittelu Oy. Karisto, Hämeenlinna.
- Hadorn, Hirsch Gertrude, Hoffmann-Riem, Holger, Biber-Klemm, Susette, Grossenbacher-Mansuy, Walter, Joye, Dominique, Pohl, Christian., Wiesmann, Urs & Zemp, Elisabeth (2008, toim.). *Handbook of transdisciplinary research*. Springer, Bern.
- Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo & Söderlund, Kirsi (2002). Tulevaisuudentutkimuksen peruskäsitteet. Teoksessa Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo & Söderlund, Kirsi (toim.) *Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia*. SKS, Helsinki, 17–51.
- Malmsten, Annukka (2004). Natura 2000-verkosto maanomistajien silmin Lounais-Suomessa. *Terra* 116:2, 67–76.
- Mannermaa, Mika (1993). Tulevaisuudentutkimus tieteellisenä alana. Teoksessa Vapaavuori, Matti (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta. *Acta Futura Fennica* 5, 19–33.
- Niiniluoto, Ilkka (2002) Alkusanat. Teoksessa Kamppinen, Matti, Kuusi, Osmo & Söderlund, Kirsi (toim.) *Tulevaisuudentutkimus. Perusteet ja sovelluksia*. SKS, Helsinki, 7–10.
- Taleb, Nassim Nicholas (2007). *Musta Joutsen. Erittäin epätodennäköinen vaikutus*. Terra Cognita Oy, Helsinki.
- Vinnari, Markus & Tapio, Petri (2013). *Is futures studies a scientific discipline – who cares as long as the food is good!* Futures for Food -seminaari 6.6.2013 Turku.

Nina V. Nygren

Löytyykö luonnon lumo?

George Monbiot:

Feral: searching for enchantment on the frontiers of rewilding, Penguin group, 2013. (317s.)

Joskus ihminen hermostuu betoniviidakossaan ja kaipaa kauas pois. Mutta luonto ei ole entisensä, ja on yhä vaikeampaa löytää viljejä, kaukaisia paikkoja joissa ihmisen kädenjälki ei näkyisi. Sellaisia paikkoja kokeakseen täytyisi matkustaa yhä kauemmas, mutta sekään ei tunnu enää kestävältä. Jatkuvat uutiset biodiversiteetin häviämisestä, ilmastonmuutoksesta, kalakantojen hupenemisesta ahdistavat.

Voisiko villin luonnon lumoa löytää lähempäänkin, voisiko lumoa kokea kestävämmällä tavalla?

Tästä kirjoittaa englantilainen toimittaja, kirjailija ja ympäristöaktivisti George Monbiot kirjassaan *Feral: searching for enchantment on the frontiers of rewilding*. (Villi: lumoutumista etsimässä uudelleen-villinnäyttämisen rajamailla). *Feral* tarkoittaa villiä erityisesti villiintyneen, vankeudesta ja kesyyntyneestä elämästä karanneen eläimen merkityksessä.

Monbiot haluaa luoda uudenlaista, positiivista ympäristönsuojeluaatetta, jossa luonto saa kasvaa ja kehittyä omaan suuntaansa. Monbiot'n teesit

liittyvätkin laajempaan, uudenlaiseen luonnonsuojeluaatteeseen, jota voi professori Yrjö Hailaa seuraten kutsua dynaamiseksi luonnonsuojeluksi (Haila 2007a, b; Haila *et al.* 2007; Nygren 2013; Santaoja 2013) tai kirjailija-toimittaja Emma Marrisin tavoin luonnonsuojeluksi ”*villeyden jälkeisessä maailmassa*” (*post-wild world*, Marris 2013). Samantyyppisten aktiivisten luonnonsuojelukäytäntöjen jäljillä ollaan myös restoraatioekologiassa (esim. Jackson & Hobbs 2009), suurten alueiden ”*uudelleen villiinnuttamisessa*” (*rewilding*) (esim. Fraser 2009), luontokompensaatiossa (Ketola *et al.* 2005; 2009) ja niin sanottujen uusien ekosysteemien suojelussa (esim. Hobbs *et al.* 2006; 2009). Tämän vuoksi brittiläisen Monbiot’n teksti on mielenkiintoista luettavaa myös Suomessa.

Vaikka Monbiot’n kirjasta löytyy paljon asiaa ja viittauksia tieteelliseen tutkimukseen, on teoksen näkökulma kuitenkin viehättävän henkilökohtainen, ja se sisältää kuvauksia kirjoittajan omista voimallisista kokemuksista villissä luonnossa – esimerkiksi merellä, Walesin nummilla ja Amazonilla. Monbiot ei kuitenkaan etsi villiä luontoa kaukaa, vaan haluaisi päinvastoin tuoda sen lähemmäs palauttamalla ylikalastettuihin meriin elämän, nummille metsät ja Britanniaan sudet. Monbiot ei peittele henkilökohtaista agendaansa (s. 106, suomennos kirjoittajan):

En yritä peitellä syitäni sille miksi haluan nähdä jo kerran kadonneita eläimiä palautettavan takaisin. Ei ole kyse tulvasuojelusta, eroosion estämisestä tai tautien leviämisen hidastamisesta, vaikka nämä kaikki voivat olla hyödyllisiä sivuvaikutuksia. Minun syyini nousevat siitä että olen ihastunut luonnon ihmeisiin, sen rikkauteen ja sen päättymätömään kykyyn yllättää – –.

Monbiot häilyy erilaisten luonnonsuojelunäkökulmien välimaastossa. Hän haluaa irtisanoutua sellaisesta luonnonsuojelusta, jossa pyritään palauttamaan jonkun tietyn aikakauden luonto ennalleen, mutta toisaalta esimerkiksi luettelee (suuria, karismaattisia) eläimiä, jotka ovat Britanniaasta kuolleet sukupuuttoon (s. 124–135) ja jotka voitaisiin tuoda Britanniaan uudelleen. Hän ymmärtää, että luonto on läpikotaisin ihmisen muokkaamaa, mutta esimerkiksi toivoo, että Britannian kuuluisia, mutta lampaiden kaluamia ja köyhdyttämiä nummia ei pidettäisi arvokkaana ja suojeltavana luontona, vaan nummille tulisi istuttaa puita ja osa alueesta tulisi aidata pois lampaiden ulottuvilta (s. 62–89, 153–166, 209–226). Monbiot myös kirjoittaa hyytävästi meren rystäkalastuksen vaikutuksista ja

vakuuttaa lukijan meriensuojelualueiden (eli kalastuskieltoalueiden) tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä myös kalastukselle (s. 227–256). Perinteisellä suojelualueisiin nojaavalla luonnonsuojelullakin olisi siis paikkansa myös uudelleen villiinnuttamisessa. Lähestymistapojen ja ehdotusten kirjon pystyy kuitenkin ymmärtämään juuri henkilökohtaisesta ihastumisen ja lumoutumisen näkökulmasta käsin.

Hollantilaisen ympäristöfilosofi Martin Drenthen (2009) mielenkiintoinen artikkeli käsittelee samaa aihepiiriä – luonnon aktiivista muuttamista ja merkityksellisiä (paikka)kokemuksia. Alavassa Hollannissa on muun muassa tulvasuojelua – mutta myös luonnonsuojelusyistä tehty jokimaisemissa niin sanottua ”kunnostamista” (*restoration*). Kunnostaminen jo sanana viittaa sellaiseen toimintaan, jolla pyritään palauttamaan jotain joka ennen oli, mutta ei ole enää. Monet paikalliset asukkaat ovat kuitenkin vastustaneet tätä uudenlaista jokimaiseman muokkaamista, koska kunnostamisen jälkeen maisema ei ole enää ”luettava” (*legible landscape*), kun ihmisen toiminnan jäljet pyritään häivyttämään palauttamalla jokimaisemaa ”luonnonmukaisemmaksi”. Toisaalta hollantilaista jokimaisemaa on ihminen muokannut vuosisatojen ajan, ja monien biologiin mukaan perinteinen hollantilainen kulttuurimaisema elättää enemmän biodiversiteettiä kuin mikään täysin luonnollinen kosteikko. On toisin sanoen epäselvää, mihin ”entiseen muotoon” jokimaisemaa kunnostetaan. Drenthen käy läpi monenlaisia tapoja nähdä tämä kiista. Hänen mukaansa uudet kunnostusnarratiivit eivät pysty korvaamaan vanhoja maisemaan kuulumisen tunteita, koska luonnontieteelliseen ja tekniseen tietoon perustuva kunnostaminen ei kumpua aidosta yhteydestä maisemaan. Drenthen tuo kuitenkin esiin sen, että nykyään oikeastaan kenelläkään ei ole ”aitoa yhteyttä maisemaan”, koska perinteinen maanviljely on Hollannissakin yhä harvemman ammatti, eikä jokimaisemaakaan enää muokata paikallisten toimesta. Moderni, matkusteleva ihminen saattaa tuntea olonsa kotoisaksi ja merkitykselliseksi vaikkapa mantereen toisella puolella, paikassa, johon hän matkustaa jokavuotiselle lomalleen, eivätkä nämä merkitykselliset paikat ole enää jaettuja paikkoja naapurusten kesken. Perinteisen paikka- ja maisemaidealin vaaliminen muuttuu ongelmalliseksi. Drenthen näkeekin, että ”uusien luontojen” kehittäminen kytkeytyy olennaisesti tähän post-moderniin juurettomuuteemme. Näissä käytännöissä voitaisiin tunnustaa tai jopa radikalisoida ulkopuolinen ja vieraantunut suhteemme luontoon. Uuden luonnon kehittäminen olisi postmoderni tapamme etsiä ja luoda merkityksiä meitä ympäröivästä maisemasta.

Drenthenin artikkelin valossa Monbiot'n kirja näyttäytyy tavallaan postmodernin ja suorasta luonnonhoidosta tavalla tai toisella etäännyneen ihmisen ahdistuksena siitä kun (villää, ”alkuperäistä”) luontoa ei enää ole. Monbiot'n kirjan ehdottomaksi ansioksi on kuitenkin laskettava sen positiivinen näkökulma – tässä ahdistuksessa ei missään nimessä jädä vellomaan, vaan Monbiot etsii aktiivisesti monia erilaisia ratkaisuja, ei vain henkilökohtaisen ahdistuksen lievittämiseen vaan nimenomaan luonnon muuttamiseksi jälleen monipuoliseksi, yllättäväksi ja lumoavaksi. Tätä voisi pitää epäaitona yrityksenä kurkottaa menneeseen, mutta Drenthenin artikkelin johtopäätösten näkökulmasta voidaan myös ajatella, että tämä on meidän tapamme etsiä ja luoda yhteyttä luontoon, muuttamalla sitä – etenkin koska muutakaan emme voi. Ei kuitenkaan takaisin johonkin myyttiseen tai luonnontieteellis-historialliseen alkutilaan vaan johonkin nykyistä villimpään ja yllättävämpään tilaan. Se ei ole ollenkaan huono ajatus.

Lähteet

- Drenthen, Martin (2009). Ecological restoration and place attachment: emplacing non-places? *Environmental Values* 18:3, 285–312.
- Fraser, Caroline (2009). *Rewilding the world: dispatches from the conservation revolution*. Picador, New York.
- Haila, Yrjö (2007). Luonnonsuojelun uusi poliittisuus. *Ympäristö ja terveys* 38:4, 4–11.
- Haila, Yrjö (2007). Enacting landscape design: from specific cases to general principles. Teoksessa Lindenmayer, David B. & Hobbs, Richard J. (toim.) *Managing and designing landscapes for conservation*. Blackwell Publishing Ltd, Oxford, 22–34.
- Haila, Yrjö, Kousis, Maria, Jokinen, Ari, Nygren, Nina & Psarikidou, Katerina (2007). *Building trust through public participation: learning from conflicts over the implementation of the Habitats Directive. PAGANINI work package 4, final report*.
- Hobbs, Richard J., Arico, Salvatore, Aronson, James, et al. (2006). Novel ecosystems: theoretical and management aspects of the new ecological world order. *Global Ecology and Biogeography* 15:1, 1–7.
- Hobbs, Richard J., Higgs, Eric & Harris, James A. (2009). Novel ecosystems: implications for conservation and restoration. *Trends in Ecology & Evolution* 24:11, 599–605.
- Jackson, Stephen T. & Hobbs, Richard J. (2009). Ecological restoration in the light of ecological history. *Science* 325:5940, 567.
- Ketola, Maija, Sierla, Liisa & Kähö, Tiina (2005). *Kompensatio infrahankeissa. Esiselvitys uuden menettelyn soveltuvuudesta suomalaisiin suunnittelukäytäntöihin*. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja, 95. Liikenne- ja viestintäministeriö, Helsinki.
- Ketola, Maija, Malin, Kimmo, Nyrölä, Liisa & Suvantola, Leila (2009). *Kompensatation mahdollisuudet liikennehankkeissa*. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Marris, Emma (2011). *Rambunctious garden: saving nature in a post-wild world*. Bloomsbury Publishing USA, New York.
- Nygren, Nina V. (2013). *Liito-oravan suojelun poliittinen prosessi ja suunnitteluvuara Tampereen kaupunkiseudulla*. Johtamiskorkeakoulu, Tampereen yliopisto, Tampere.
- Santaoja, Minna (2013). *Rakkaudesta luontoon. Luontoharastajat luonnonsuojelun toimijoina*. Johtamiskorkeakoulu, Tampereen yliopisto, Tampere.

Juha Peltomaa

Vesihuollon moninaiset merkitykset

Tapio S. Katko:

Hanaa! Suomen vesihuolto – kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Helsinki, 2013. (501 s.)

Suomessa on 1600 valvottua vedenottamaa. Tapio S. Katkon kirjoittama vesihuollon nykytilaa ja siihen johtaneita kehityskulkuja kartoittava *Hanaa!*-teos paljastaa tämän ja monta muuta kiinnostavaa yksityiskohtaa. Katko on kirjoittanut ansiokkaan ja kattavasti vesihuollon eri näkökulmia luotaavan teoksen. Kirja sopii niin vesihuoltoteknologiasta kuin veden ja sen yhteiskunnallisen merkityksen ja verkostojen muodostumisesta kiinnostuneille.

Kirjan keskeisimpänä tavoitteena on nykytilan

kattavan kuvauksen lisäksi nostaa esiin yhteiskunnan kannalta elintärkeän vesihuollon infrastruktuurin kunnostustarve. Samalla pyrkimyksenä on herättää keskustelua alaa koskevan tietotaidon katoamisesta henkilöstön ikääntymisen myötä. Katkon pitkäaikainen kokemus vesihuollon tutkimustehtävissä, aiempi tutkimustyö ja tätä myötä muodostuneet yhteistyöverkostot tuottavat monipuolisen näkemyksen alan kehitykseen ja haasteisiin. Kirjan pääpaino on 1990-luvun puolivälin